

MÜZECİLİK EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

Fethiye ERBAY*

Müzeciliğimizdeki dar kalıpları aşmak, her gün dilimizden düşürmediğimiz çağdaş müzecilik kavramına ulaşmak, müzecilik eğitimiyle gerçekleşir. Toplum beğenisini yükseltmek, kültürel mirasa sahip çıkmak, başta müzecilerimizin, sonra da halkımızın eğitiminden geçmektedir. Müzelerin geleceğe dönük olarak yaşamlarını gerçekleştirebilmesi, elindeki en önemli kaynak olan müzecilerin, etkinliklerini arttırmaya bağlıdır. Müzecilerin en önemli ihtiyacı ise, eğitimidir. Bu amaçla yurt dışı ve yurt içi müzecilik programı gelişimine göz atmamızda yarar vardır.; Yurt dışında;

Müzecilik eğitiminin en eskisi 1882'de Ecole du Louvre'un kurulduğu **Paris Louvre Okulu**'dur ve gelirleri Fransız Kültür Bakanlığı'na ait Reunion des Musees Nationaux Organizasyonu tarafından sağlanmaktadır. Temel amacı katalog yapabilme özelliği kazandırmaya yönelik olarak, Sanat ve arkeoloji kursları ağırlıklı 3 senelik genel diploma temeline dayanmaktadır.

Çekoslovakya Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan **Brno Üniversitesi**'nde ilk defa 1919 yılında müze kürsüsü kurulmuştur.

Amerika'da **California State, George Washington, Hampton, John F.Kennedy, New York, San Fransisco State, Michigan Üniversiteleri** master düzeyinde eğitim veren kuruluşlardan birkaç örnektir.

Çin'de müze profesyonelliği için müzecilik eğitimi gerekliliği tartışmaları sonucu 1980'lerde Nankai Üniversite'sinde Müzeoloji Programı oluşturulmuştur. Bunu Shanghai, Fudan ve Hagzhou Üniversitelerindeki müzecilik çalışma programları takip etmiştir.

İtalya'da ise; müzecilik eğitiminin temeli 1968'de sanat tarihi hocası olan Carlo Ludovico Ragghianti tarafından Floransa'da

* Dr., Boğaziçi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü Başkan Yardımcısı.

International University of Art'ta kurulmuştur. İtalyan Devleti'nce desteklenen, özel eyalet ve yerel devlet fonlarını kabul eden okulda müzecilik eğitiminin lisans düzeyinde temeli atılmıştır.

Avrupa'daki ilklerden biride 1965 yılında müze çalışmalarını başlatan İngiltere, **Leicester Üniversitesi**'dir. Leicester Üniversitesi "Müzecilik Bölümü", dünya çapında bilinen,yüksek kalitede, iddialı eğitim vermekte olan bir kurumdur.Burada 1966-1977 yılları arasında görev yapan Raymond Singleton tarafından pratik ağırlıklı olarak verilen eğitim, daha çok müzecilikle ilgili iş bulmaya yönelik olmuştur Jesus Pedro Lorento "*Dünyada hiçbir üniversite Leicester'in müze profesörleri yetiştirmek konusunda yarışamaz*" demiştir.

Günümüzde; Leicester Üniversitesi, teorik müzeler tarihi ve felsefesine dayalı eğitim verme özelliğine sahiptir. Çalışmaların kapsamı; müzeciliğin geliştirilmesi, bu konudaki son gelişmelerin takip edilip, uygulanması, yeni teori ve yaklaşımların belirlenmesi amaçlanmıştır. Louvre okulunun tersine hocalar her hafta turlar düzenleyerek, öğrencilerini ülkenin çeşitli yerlerindeki müzelere götürerek, bu müzelerdeki uygulamalar ile müzeciler arasındaki bilgi değişimi ve deneyimin paylaşımını önemsemişlerdir. Koruma ve restorasyon konularını vurgulayan diğer eğitim programlarının tersine, iletişim ve işletme konularına özel bir ilgi gösterilmektedir. Her ders iki haftalık yoğun ders anlatımları, atölye çalışmaları ve misafir konuşmacıların verdiği konferanslardan oluşur. Müzecilik alanında mesleki araştırma ve eğitim yapmak isteyen öğrenciler, bölümün belli programlarını takip ettikten sonra danışmanların yönetiminde full-time ve part-time olarak master ve doktora diploması almaktadır. Master diploması almak için 8 temel, 2'si seçmeli olarak toplam 10 ders almak zorundadırlar. Bunlar;

Temel Dersler: Müze Yönetimi I (Kevin Moore), Müze Yönetimi II (Gaynor Kavanagh), Koleksiyon Değerlendirilmesi I-II (Janet Owen and Simon Knell), Materyal Kültürü I-II (Prof.Susan Pearce), İletişim ve Eğitim I-II (Dr.Elian Hooper-Greenhill)

Seçmeli Dersler: Arkeoloji (J.Owen), Sanat (Philip

Warren), Dökümantasyon teknolojisi (Anne Fahy), Tarih (G.Kavanagh), Yönetim ve Pazarlama (K.Moore), Bilim (S.Knell) olarak verilmektedir. Derslerin bitiminde Master öğrencilerinin; 10.000 kelimelik, Doktora öğrencilerinin ise; 100.000 kelimelik araştırmayı kapsayan tez çalışması yapması beklenir.

Müzecilik bölümü, Master ve Doktora programı dışında; kısa dönemli kurslar, konferanslar, basılı yayınlar ile müzecilik çalışmalarına destek olmaktadır. Müzeciliğin tanıtılıp sevdirmesinde ve profesyonel çalışma koşulları yaratılmasında, halka açık seminerler ve uluslararası konferanslar düzenlenmektedir.

Leicester Üniversitesi akademik dünya ile müzeler arasındaki iletişim serüvenini gerçekleştirmiş kuruluşlardan biridir. İngiltere’de **Bristol, Cambridge, Canterbury, Cardiff, Carlisle, Camarthen, Chichester** gibi Üniversitelerin Müzecilik Eğitimi kursları örnek verilebilir.

Yurtdışında müzecilik eğitimi veren üniversiteler yanında; ülkemizde de yüksek lisans düzeyinde müzecilik eğitimi 1989 yılına dayansa da, bu eğitimin temelleri çok daha önceleri atılmıştır. 1846’da kurulan ilk Türk Müzesi Müze-i Humayun’a Müze Müdürü Alman Dr.Dethier’in (1852-1881) atanması ve burada Müze Okulunu kurması ile başlamış, fakat sürekliliği sağlanamamıştır. Okulun açılması Sadrazamlık tarafından uygun görülümüşse de daha sonra bu okulun açıldığı, açıldı ise ne kadar süre öğretim yaptığı, kaç öğrencisi olduğu bilinmemektedir. Şartlar çok ağır olduğu için öğrenci bulunamamış ve bu okul da açılmamış olduğu fikir yaygındır. Müze okulu fikrinin bu devirde doğması ve resmi makamlarca da benimsenmiş olması, Türk Müzecilik Eğitimi açısından olduğu kadar, uluslararası alanda da önemli bir atılımdır.

1961 yılında, 7. Milli Eğitim Şurası’na sunulan Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu’nda; *Müzelerimizin birer eğitim ve ilim merkezi haline gelebilmesi için müzeciliğin meslek haline getirilebilmesi lazımdır. Müzelerde çalışacak personelin üniversite yolu ile müzelere gelmesi ve müzecilik branşlarından birinde öğrenimini yapmış olması lazımlu ve davanın kazanılması için zaruridir”* sözleri

müzecilik eğitiminin önemini geç de olsa gündeme getirmiş fakat o da yeterli olmamıştır.

Ülkemizde müze personelinin yetiştirilmesinin gerekliliği YÖK'le birlikte, Üniversite düzeyinde Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümleri'nin uzantısı olarak verilmeye başlanmıştır. İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi gibi çeşitli üniversitelerde lisans düzeyinde seçmeli müzecilik dersi yeralmaktadır.

1989 yılında ise **Yıldız Teknik Üniversitesi**'nde Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak Prof.Tomur Atagök tarafından kurulan "Müzecilik Anabilim Dalı", müzecilik eğitiminde ülkemizde Yüksek Lisans düzeyinde ilke imza atmıştır. 4 yarı yılı kapsayan programda;

1. YARIYIL: Müze ve Müzeciliği, Müze İşletmesi, Sanat Tarihi I, Bakım ve Koruma, Belgeleme Yöntemleri, Seminer (Araştırma ve Yazma Yöntemleri),

2. YARIYIL: Müze Mevzuatı, Sanat Tarihi II, Koleksiyon ve Sergileme, Aydınlatma ve Koruma, Müze Mimarisi,

Seçmeli Dersler; Osmanlıca, Kazı Teknikleri, Davranış Bilimleri, Koleksiyon Geliştirme, İletişim ve Halkla İlişkiler'dir. **3-4.YARIYIL ise** Bitirme Tezi çalışmalarını kapsamaktadır.

1994 yılında Arkeoloji ve Sanat Tarihi Mezunlarının Uzman Eleman gerekliliği açısından Müzecilik eğitimini almaları gereğinden hareketle **İstanbul Üniversitesi**'nde, Yüksek Lisans düzeyinde kazı teknikleri ağırlıklı olarak verilmeye başlanmıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Prehistoria Anabilim Dalı'na bağlı olarak daha çok kazı ağırlıklı eğitim veren Müzecilik Yüksek Lisans Programı; Onarım ve Koruma İlkeleri, Müzeciliğe Giriş, Uygarlık Tarihine Giriş, Kazı ve Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Müze Hukuku I, Belgeleme Yöntemleri derslerini içermektedir.

Böylece Yıldız Teknik Üniversitesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi' de yüksek lisans düzeyinde eğitim veren ikinci üniversite

olmuştur. Bunu Őu anda İstanbul, İzmir, Ankara ve Edirne’de bulunan üniversitelerde seçmeli ders olarak verilen müzecilik dersleri yanında, Yüksek Lisans düzeyinde Müzecilik Eğitimi Programı oluŐturma çalışmaları izlemektedir.

Günümüzde yoğun olarak yaŐanan ekonomik, teknolojik gelişim müzeciliğimizi etkilese de ona sahip çıkmak eğitimin görevidir. Öğrenme ihtiyacının sağlanması ve müzeciliğin topluma entegre edilmesinde, Üniversitelere de pekçok görev düşmektedir. Üniversiteler verdikleri eğitimlerle, çeşitli yaptırım güçlerini ellerinde tutup, müzecilik çalışmalarına hız vermelidir. Müzecilik eğitimi; Ülkemizde de yüksek eğitim düzeyinde birkaç örnekle sınırlı kalmamalıdır.

KAYNAKLAR

- (1) Reinwardt Cahiers, “**The Management Needs Of Museum Personel**”, Reinwardt Academie, 1984
- (2) Jesus Pedro Lorente “**School Trip**” **Museum Journal**, 1994 January.
- (3) Leicester University. “**Museum Studies Dept. Catalogue**” 1995.
- (4) Kamil Su, “**Osman Hamdi Bey’e Kadar Türk Müzesi**”, ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları, İstanbul, 1965.
- (5) Hale Özkasım, “**Kültür Bakanlığı’na Bağlı Müzelerde Finansal Sorunlar ve Yeni Kaynak Önerileri**”, Yıldız Teknik Ün. Yayınlanmamış Master Tezi, 1995.
- (6) Fethiye Erbay, “**Çağdaş Müze İşletmeciliğinde Planlama Fonksiyonu ve Planlama Açısından Müzelerin Değerlendirilmesine Yönelik Uluslararası Bir Çalışma**”, İ.Ü., Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1992.